

Zlēkstende – Zlēku Stende

Tas ir vecumvecs zemnieku ciems gar Stendes upi. ciems. Stendes muiža un Zlēku laudis minēti Ugāles draudzē jau 1701. gadā. Vēlāk gan tikai – Stende. Stendes Kihke vai Stenden Mulda, Stenden Alle, Stendes Arrei. Piemēram. 1703. gadā – Stenden Wetzkalneek seta. 1706. gadā – Stendeneek Akmiņ Sill setas Walts. Vai Zlēku Jaužu Vecmuldu saimnieks Ansīs. (Sleke I; Wetzmilde) Vēl otrreiz Stendes muiža minēta 1714. gadā, kad precas – Stendes muisches Wetzberseneeka Ansches kalps Jurris un ta pascha saimneeka atraitne Babba. 1766. gadā – Stendes Jaunarreij. Pēc valodnieka Plāķa ziņām agrāk saukts par Dižarājciemu – dižareciems.

Kā Zlēkstendes novadam robežas vilkas un kas viņas tā izvilkis, to nevar izdibināt. Tā upes pusē varbūt robežu noteica liku loču iebrauktais ceļš. Kas viņu zin, kādēļ ciems kā no gaisa nokritis starp citu kungu novadiem. (Kārlis Gailis)

Ciems ir izaudzis garumā gar Stendes upi (Zlēkstends upmals) un tas robežojas ar Puze pagastu pie Vasnieku un Pumpuru purviem. Skatoties pāri Puznieku tīrelim, varēts ieraudzīt Stiklu fabrikas garo skursteni. Ciema centrs (lielais ciems) veidojas pie Stiklu ceļa, kur tas šķērso Stendes upi. Bet ciema otrs gals rodams pie Īliņu dzirnavām Spāres trīs kungu robežās.

Zlēkstendnieki arvien ir bijuši Ugāles draudzei piederīgi, bet kaut kādā veidā ciems ir piederējis Zlēku baronam Bēram. Otilija Šķēle zināja stāstīt – Tapēc viņ nuōsouc par Zlēkstend, ka barons nodzēr, nospēlej uz kārtam – tapēc nosouc par Zlēkstend. –

Andrejs Rasa papildina – Zlēks baronam nospēlejs un Zlēkas barons Bērs ir bijis tāds pats kā šīte Ugāls – rads, brālēns vai kā. Un tas mācējs lāb i spēlet un Ugāls baronam nost to. – Šis nostāsts Ugālē ir ļoti populārs.

Latvijas laikā Zlēkstende tiek pievienota Ugāles pagastam, bet attālās mājas gar Stendes upi – Gribiti, Novadnieki, Ozolini, Rūmnieki, Vanagi un Vecozolini – Spāres pagastam. Pēc kara izveidota Vecbirznieku ciems (Zlēkstende, Šarlotes, Grenči) vēlāk tiek pievienots Usmai.

Ciemā esot 22 un vēl 5 mežā (K. Gailis) Ciema centru veido četras saimniecības.

Vecbirznieki – vecbierznik (Vecbērzenieki) – paaudzēs saimniekojuši Gaiļi – no barona pirkta 1880. Latvijas laikā pasta nodaļa – Fricis Gailis. Pastniece – saimnieka māsa Alise

Vecbirznieku saime ar saimnieci Hermini Gaili (Goldbergu) centrā. Pirmais no labās – K. Gailis. 1920. tie gadi.

Briede. – Tur Latvijas brīvalsts laikā divdesmitajos gados veicaistēvs kopā ar ciema saimniekiem bija iekārtojis kooperatīvu pienotavu – krejotavu un arī pasta nodaļu, jo tuvākā pienotava un pasts bija 13 kilometru tālajā Ugālē. – (M. Gaile) Vecbirzniekos neviens neuzskatīja, ka kāds ir gājējs – visi kopā strādāja, pie viena galda visi sēdēja, bērni kopā skraidīja – atgādina M. Gaile. – To izmantoj kolhōz laikā, slaucējs dzesej tur pien iekšā. – (I. Liepa) Jo Vecbirzniekos bija kolhoza govju ferma un vecajā mājā dzīvoja slaucējas.

1935. gadā Vecbirznieks un Alla Ventspils Metropolē aptīrti – (V.B. 14. maijs.)

– Nu ka beidzās mūs tie lauk un ta tur lejā nāk tā upīt – tur bi lejā tad tāds gabališ, kur plāvs skaitījās. Tagad viš viss aizaug ar tādiem alkšņiem. Lānciņi lej mums tur skaitījās lejā pie to up – mēs pa Lānciņi lej viņ sauc. – tas bi mums up un ka vēlāk uztaisīj aplok tur, tēvam bi tur zirg, ka viš brauc kolhōzā.. Plāv viņ bijus. Tā lānk bi, tā Lielā lānk tur ar bi lejā – pie Ķīkiem nogāj zemē, kur teic, kur tās muiž ēks būt bijušs – tur tai lejā. Plāvs mēs sauc pa Diže lej, viss tās plāvs kop. – jabrauc mums uz Diže lej ir. – (I. Liepa)

Jaunsaimniecība Vārpas – 1934. gadā atdala dēlam Kārlim Gailim – Maijas Gailes tēvam Upmalā pie Vārpām esot ciema lielākais ozols (M. Gaile). Apdzīvota ilgāk, nekā citas, no Vārpām Ilonas mamma aiziet 1981. gadā uz Amelēm. I. Liepa paskaidro – Karkass vel ir – tā iekš i briesmig, bet nu Maija tur vasarā dzīvo. Uzvilk a tām papem jumt. Viš jau vasar – ta viņ vis' sabrauc kadreiz. –

Allas – all –

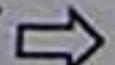
Allas ir uzkalnā (Allu kalns) un gar laukiem aiztek valks uz Enguri. Bijusi smēde, saukta arī par ērbiģi. Tad tajā ierikota Allu bode. Tur tirgojās Augusts Pētersons – Kārla Ulmaņa kalpotāja komandanta Rīgas pilī tēvs – ar petroleju, zirgļietām u.c. – (M. Gaile) I. Liepa atceras – Viņiem bi All meitām divām – uz pusēm. Pie Bebriem tai ups pusē – tas skaitījās tam Austrupam, tas arī skolotājs kādreiz bijis, no Pastend apprezej to All meit. Vītols bi tai otrai meitai. Allēn, es grib teikt, viņ bi dikt skop. Viņiem bi briesmig liels ābeļdārzs, serinks un mālābol. Mums ar bi, bet mums bi tād švak tie kok iekšā – a viņai bi daudz tiek kok un tik daudz ābol kād gād un piennesus pill to istab, piebērus. Mēs aiziet – a ū negrib, ka mēs paš tur nem. Viņ teic – Es tev parōdzis kād mīkst ābal! – Atnes galig ciets – noliektāds ābols. Un tad viņ dikt uzpase, ka kāds kaut ko nepaņem – nu tā tur visād bi. –

Reiz Allēne ciemiņiem pateikusi – Milans izcep kūk, ka cūk a neēd. – (I. Liepa)

Allu priede – ir minēta enciklopēdijā Kurzeme. Dabas objekts. Diametrs – 4, 1 m Stendes upes kreisajā krastā 0,2 km no Allu tilta Zibens kerts stumbars. Tā esot viena no skaistākajām Latvijas priedēm. – All plāvā ir priede. Tā plāv jau nav vairs All pusē – tikai tā, ka viņ tur zem tām Allām apakšā tai upmalā. Es viņ sauc pa Bebr pried – tas i taisn netāl no Bebriem, viņ ir tur – tā lielā pried. Viens meitens bi teics – Man mamm tik resn kā tā diže pried! – (I. Liepa)

Allu tilts – Uz tā ir dejots un notikusi fotografēšanās. – Reku, te i smuks tilts, māšels stāv – tas i ievzied laikā, reku, zied skaisti. Redz ku, tant a brāl atkal uz tilt – briesmig uz to tilt viņ fotogrāfejušies ir. – I. Liepa atceras muzikantu Step Frici. – Večais muzikants viš bi liels. –

Ir pat dziesma – Nevajag raudāt, nevajag asaras liet, Allu tiltam vajag pāri iet. (Artis Kantiņš)

Jaunārāji – jōnare – 1839. gadā *Jaunārājos* (Schl. Jaunarray) ir saimnieks Mikelis Simsons ar Jūli. Viņi saimnieko arī vēl 1861. gadā. Pēdējais saimnieks ir Reinsons.

I. Liepa zin – Tas *Jaunārājs* – viš jau ir ienācējs, viš jau, laikam, pirk tos. Viņam kaut kur rād no Vidzems vai kur tur vel bi tagad uzradušies. *Jaunārājs* mājs jau arī bi tam Valtam Simsonam un tas jau viņš, laikam, nodzēr un šītās Reinsons no viņi nopirk to māj. Viš bankrotej – tas Valts Simson.

Jaunārājs augš tādā kalniņā, tā up ī lejā – un mēs tur pa to kaln vīd dancā. Turpat lejā pie tiltiņa, ka mēs bi jaun – man vel bi gār bīz. Muzikant spēlej un mēs lec – visām naktem tur daudzīgās. Turpat tas Fričels vai kāds cits vel – es zin, vel spēlej tāds jauns, tāds desmitnieks, kas Bebros bij. Un to vis' gribēj – jauns puiss atnāk un mēs, vis' tie meitens, skrej dan-cot.

Stāsta Ligita Plūme – Reinsons bi saimnieks – izvēd viņš uz Omsku. Vecie neatgriezās. Dēļ – vāc armijā ābs paņēm. Un viens i bijs atbrauc skatīties – bet nav ne māja, nekas – viss nomeliorēts. Un ta bi brīnišķīg – valki tur bi dzīji unmāj bi kok un skaista liela un klēts veclaiku un kūts milzīga bi – pat a kleķ mūr taisit, ta ka vecos laikos. Un labībs šķūns un ratnic milzīg. Liel saimnieks māj, bet no kok bi celt. –

Jaunārāju ferma. – *To tur uzcēl, to ferm, ne es redzej, ka uzcēl, ne es viņ redzej – un tā viņ sagruv.* – (L. Plūme)

Aiz tiem *Jaunārājiem* lejā – tās sauc par *Palven* plavām. Tur bi vienmēr pārplūds. Tas *Palvelks*, tas i *Jaunārāj* pusē, tas tur bij. Tie lič bij plavs – gabals bi a vis' mājvārd iesaukt tie lič. Un ta uzreiz kaut kas iegriežas iekš – un to sauc pa lič. Citur bi mēž plāvs. – (I. Liepa)

Iespējams, ka te netālu kaimiņos ir bijusi *Palvelku* māja, kas izzudusi 19. gs vidū.

Mēra kapi – aiz *Jaunārājiem* mežā uz Valšku pusi. Tur arī sairuši mājas (*Palvelku*?) pamati bijuši.

Kīki – kīk – (*Stendes Kīki*) – vecvecas mājas. Šajā vietā pirms mēra esot bijusi latviešu kara kalpa muiža no sarkaniem kieģeļiem – tā K. Gailim stāstījuši *Lāču* saimnieki. Kad tā celta, pilij pie Rumbām bijis jānogrīmst. Vietvārdi – *Kīk* valks

– Tas vecais *Kīks* i bijs a tiem utam pils un viņam bi, nu tad i bijuš tie vecie kriev pu-faiks a tiem vilam. Un ta viņam tik daudz – viš izgājs ārā ir un tad izklāj un tad ar āmur klopes i šos – pa tām

vilem sits i. To arī vecais Kārl onkuls zinaj stāstīt un mēs a māts ar – ka tos uts i sits a to āmur. Un ka sēdejs saule ir un ka gājuš tie kaimiņ un vel teic – *Ko ta vecais Kīks tur dar?* – Klope uts a āmur. Tāds tas stāsts par to veco, ja. Tas, laikam, i bijs pa to pirme kār laik. – (I. Liepa)

Kīku kapi – lidzenā vietā, Septiņi kapi tik esot vairs apkopoti. Skat. Očanu

Bet vecie kapi ir bijuši 300 metrus tālāk. Vecajos kapos ie-rakts kāds vācietis, kurš uzsprādzis gaisā kara laikā. – *Tie bišk augstāk tur tai mežmalā iekšā. Augš uz Cērp pus – tur.* Tur iet

Uz *Aļju* tilta ievziedu laikā. Ap 1959.g.

tāds ceļš uz Cērpam. Nu tie i bijuš tie pirmie kap un pēc tam šītie jau ar i dikt vec. Viņ viss tas vids i aizaudzs. Mēs tagad ie-līk vārts un tād drusciņ žodziņ a kārtīnam aplik. To man Keizar Andrejs palīdzēj. Tad jau nu trīs gād atpakaļ. Un tad es saviem aplik, uzlik tos četrs virs, kas nu man tur tagad – vectēvs, vecmāt, jaunakais brālīts un tantei ts dēls. Un ta no tiem *Rumbiem* – tiem ir pašā priekšā, viņiem ia a vis piemin-ekl. Briež Fries un Alvin – tie ir pēdējie... Viņš bi paņēms to vien' Simson meit. Tie Simson – pus kap vecos *Kīkos* ir, no Simsoniem sastāv. Es domā vienreiz liel talk iztaisīt, lai mēs var sakopt vismaz to priekšpus vismaz tur un tad uzaicināt ari tos kap svētkus. Es aizbrauc uz dažām stundām, man tie jaunie nestāv ilgāk, es nevar – man jau tā pašam iznāk pacmit kap tur tie vecie vis' vel sakopt. – (I. Liepa)

Arnolds Rasa (Kanāda) stāsta – Jā, es tur nevarēju atrast, to, ko es meklēju. Faktiski jau tikai vecu paziņu – es, varbūt, ja ir radinieks, tad tikai no baltās kēves trešā auguma. Viņš, tas Jēkabs, bija paglabāts 1940. gadā un es gribēju aiziet uz tiem kapiem. Bet toreiz kaut kā nesanāca un es neaizgāju. Un ta viņam tā sieva Kērsta bija paglabāta kaut kur ap 51. gadu un tā meita bi vel, tie ir Lingeri, ar esot turpat paglabāta. Viņi to-reiz dzīvoja, laikam, *Vecbirzniekos*, bet tur nevar atrast to kapu vietu. –

Vecmuldi – *vecmuld* – *Vecmuddās* dzīvojuši *Kīku* radi. Pēc kāda nostāsta *Kīkis* šīs mājas nospēlējis kārtīs un *Jaunmuldu* saimnieks tās izpircis atpakaļ. (I. Liepa)

Jaunmuldi – *jūnmuld*.

Jaunbirznieki – *jōnbierznik* – (Jaunbeersineek). Saimniekojuši Gaiji. Mājas vārds saglabājies īpatnējā ceļā – formāli MRS remontē Zlēkstendes *Jaunbirzniekus*, bet faktiski uzcel jaunu māju saviem darbiniekiem Ugāles centrā.

Akmensili – *akmansil* – 1836. gadā Akmen sille saimnieks ir Andže Ikše ar Billi, kura ir dzimus Ameļciema *Veckušķos*. 1858. gadā saimnieks ir Fricis Ikše ar Grietu. 1860. gadā miris valinieks Adams Pabriks.

Saimnieks Dziesma, Pētera Simsona mātes tēvs, tika izsūtīts. Pēdējās dzīvojušas māsas Kalnkazinas.

Rumbas – *rumb* – Tās *Rumbas* bi pašā kaln virsū – apakšā tā up gāj un tāds liels kraujs bi tāds. – (I. Liepa) Pie *Rumbām* esot nogrimusi senlatviešu pils. Vēl ilgi Virspils laukā bijuši redzami pils skursteņi. Tur ganu puikas metuši iekšā akmeņus.

Upes rumba devusi mājvārdu. – Tas ir gandrīz pie tiem *Uksmežiem* projam – tur bi tād iekšā upā tā kā. Aiz tiem *Rumbām* bišk tālāk viš prom, tur viš kaut kur ir tai mežā iekš tai upe. – (I. Liepa)

Aļju priede ap 1975. g.

vilem sits i. To arī vecais Kārl onkuls zinaj stāstīt un mēs a māts ar – ka tos uts i sits a to āmur. Un ka sēdejs saule ir un ka gājuš tie kaimiņ un vel teic – *Ko ta vecais Kīks tur dar?* – Klope uts a āmur. Tāds tas stāsts par to veco, ja. Tas, laikam, i bijs pa to pirme kār laik. – (I. Liepa)

Kīku kapi – lidzenā vietā, Septiņi kapi tik esot vairs apkopoti. Skat. Očanu

Bet vecie kapi ir bijuši 300 metrus tālāk. Vecajos kapos ie-rakts kāds vācietis, kurš uzsprādzis gaisā kara laikā. – *Tie bišk augstāk tur tai mežmalā iekšā. Augš uz Cērp pus – tur.* Tur iet

Zlēkstende – Zlēku Stende

(Turpinājums no 7. lpp.)

Rumbās dzīvojis vecais deģis Matess, kurš pavasarī kājas iemērcis darvā un tā staigājis bez apaviem līdz vēlām rudens salnām. Viņš mērcis darvā sīpolus un, tādus ēdot, vienīgais palicis dzīvs mēra laikā. (K. Gailis) Rumbās vēl atgriezušies no Sibīrijas un vecā saimnieka dēls un strādājis par atsveketāju.

Kalviņi – kalviņi – Dzīvojis vecs mežsargs un māja bijusi zemē iegrīmusi. Mežsarga sieva nomirusi trīs dienas pēc mežsarga nāves un abi esot paglabāti vienā kapā. (K. Gailis) M. Gaile precīzē – Seno Kalviņu vietā, kur dzīvojušas bagātās Kalviņu meitas, kuras bagātīgi rotājušās ar sudraba greznumlietām, tagad atrodas bijušās Bebru mežniecības ēka. –

Būdniki

Cērpī (Cērpas) – cērpī

Pumpuri – starp Kīkiem un Cērpīem.

Puriņi – puriņi – Pečak dzīvoj Purīnos, tie bi Pečak – tos jau ar izsūtīj. – (I. Liepa)

Siliņi – siliņi – Tā bijusi mežsarga māja un Pūce pirmais tur dzīvojis. Stāsta Ilona Liepa – *Tikai rozes* – Sprogs kur dzied par vecām mājām mežmalā. Mums bi tād Siliņi māj un tur aizgāj mūs māj iemītniek – tād Matisōn un viņiem šausmīg zieņēj tās baltās maijrozs tur vispār. Un taisn ta ka pa to māj dzied viņš. Vel tur tāds putn būrs un es vienmēr teic – tas ir par tām Siliņi mājām. – Tāds Pūcs tur dzīvoj un viņš izsūtīj un viņ vairs atpakaļ neatnāc. Tas dēls vel viens ilgs laiks brauc uz lieliem autobusiem.

Es, ka aizbrauc, ta es dzied un raud tur. Vec tā māj, ilg tur stāvēj vec. Bet nu jau vairs nav – tikai tād vec kok. Mēs ar vienmēr gāj uz tiem Siliņiem un plūc tās rozs. –

Pēdējie iedzīvotāji Ozoliņi, kas pēckara gados dzīvojuši.

Lūcija un Eduards Langsteini 1929. gada novembrī.

Kurzemē pieder muiža. Un viņš no Rīgas atvedis sievu Bini. Par Āšupiem daudz raksta K. Gailis. Te dzīvojis mežsargs Brālis – Otilijas Šķēles tēvs, viņu aizsauc karā un par nopelnīem piešķir jaunsaimniecību Šarlotēs. – Tēs bi Zlēkstende Aizupas pa mežsargu un ta pa mežsargu viņu paņēma prom karā, ta mātei bi jāiet ārā – ta mēs atrāca uz Alīlu ērbiği. –

Aizup dambs. Āžupes (Aizupes) valks. Triecenes.

Kazragi – kazragi – mežsargs te bijis pazīstamā Jāņa Fabriciusa tēvs. Kazragos varēja atrast, kur darva tecināta. Kalējiem – ogles, darva – ratu riteņiem, laivām. (Ž. Rūms)

Grīvas – Atdalīta jaunsaimniecība no Kazragiem. –

Kalnieki – kalnik – atstatus un mazāka māja, Un vēl ērbigis divām ģimenēm. Kalniekos bija daudz cilvēku – pat 25. Ziemās apmetas desmit meža cirtēji. Smēde ierikota pēc Alīlām – kalējs Lakševics.

Aiz Kalniekiem tūlīt sākas Kalnieku purvs, bet tālāk – Vassnieku purvs.

Lāči – lāči – 1838. gadā 48 gadu vecumā mirst Lāču (Lahtze) saimnieks un mežsargs Fricis Pabrice (Fabricius). Viņš ir dzimis Alīlās. Tad mežsargs un saimnieks ir Fricis Pūliņš, kuram 1844. gadā mirst sieva Ilze. 1882. gadā minēts saimnieks Andže Pūliņš Anša un Līzes dēls. Vecie saimnieki zinājuši stāstīt par mēra laikiem. Lāču saimniekam piederējusi kuļmašīna.

Uksmeži (ūksmeži) – Ukkes mesch

Ēkmeži – (ēksmeži) – 1754. gadā minēts Ehka Mescha Jāņa d. Andeis. Pēc kāda nostāsta te abās mājās dzīvojuši divi brāļi, kas sasaukušies – *U - ū - ū! Ē - ē - ē!* (M. Gaile)

Gribiti – gribit – Spāres galā. (Gribiš gals)

Rūmnieki – rūmnikmuži, rūmnik. Šķiet, ka ciema Spāres galā kādreiz ir bijusi ierikota muiža, jo ir saglabājies vietvārds *Rūmnieku muža*.

Ozoliņi – ūozliņi. 1921. gadā *Ventas Balsī* (9. dec.) rakstīts, ka – (...) sestdien 3. decembrī plkst. 5 no rīta sašauts mežsargs Ansis Rutulis, kuram no šāvienu sadragāta kreisā roka un iestāsta viena riba. (...) Konstatēts, ka (...) uzbrucējs būs gaidījis iznākam Rutuli uz ceļa, bet, to nesagaidījis, izšāvis uz viņu caur logu (...).

Vecozoliņi – vecūozliņi (cūkūazliņi) – Jo saimnieks saukts par Cūkozoliņu. Un Cūkozoliņš katru dienu gājis uz Īliņu dzirnavām un reiz pat peldējis dzirnavu atvarā, jo salīdzis ar kādu malēju. Bet melderis palaidis valā slūžas un peldētājs ierauts upē...

Bebru mežniecība

Mežniecības ēka uzcelta 30. gados blakus vecā *Kalviņu* mājvietai pie Stende upes. 1855. gadā Latvijā

Vārpās 1938. gadā.

Tiltiņi – tiltiņi – 1861. gadā dzīvojis mūrnieks Ernsts Kaminisks ar Līnu. 1876. gadā kalps Juris Šulcs. I. Liepa interesanti stāsta par pēdējo Tiltiņu iedzīvotāju un viņa ķēvi. L. Plūme atgādina – *Sloucej māj ir – tā ir tai Tiltiņ mājs vietā.* –

Slaucējām uzceltās *Vijupes* vēl redzamas ceļa malā...

Upati – upat – 1835. gadā minēts saimnieks Tise ar Ievu. 1837. gadā 25 gadu vecumā miris Upatu mežsargs Valts Skuja, kurš ir dzimis Jaunbirzniekos. Māja ir uz robežas ar Puizes pagastu.

Meža mājas, mežsargu mājas

Āšupi – (Āzupes, Aizupi) – āšup – Āzupīte. K. Gailis vērtē kā sen apdzīvotu vietu. Viņš vēl redzējis vecu ilgi dēdējušu ēku. Un nomēlnējušu pirtiņu. Ceplis. Darvas deģis Jānis, kurš vedis darvu uz Rīgu. Viņš Rīgas krogos lielījies, ka viņam

bebru vairs nav bijis. Te 1927. gadā Stendē ielaisti Norvēgijas valdības uzdāvinātie divi bebru pāri un ar īpašu likumu tika izsludināti par valsts īpašumu. Par bebra noķeršanu draudēja cietumsods un naudas sods 500–1000 latu apmērā. Drīz viena bebru mātīte nobeidzas. Lai noskaidrotu nāves cēloni, 12. septembrī uz Ugāles virsmežniecību izbraucis Ventspils veterinārārsts un konstatējis sirds vainu, kas bebrim būs bijusi jau Norvēgijā. (V.B. 1927. 16. sept.) 1934. gadā par bebriem rakstīts, ka tie jau skaitā krietni pieaugaši un aizklejojuši pa Stendes upi pat vairākus desmitus kilometru, tie redzēti pat Ances pagastā apm. 40 kilometrus no palaišanas vietas.

Pirms kara te bijis Ugāles Virsmežniecības V. Iecirknis, mežzinis Valdemārs Zaķis.

Pēc 1949. gada te darbojies mežzinis Bulžukovskis. Šodien tā ir vienīgā apdzīvotā māja visā reiz tik lielajā ciemā!

Padomju laiks – Vecbirznieku ciems (Zlēkstende, Šarlotes, Grenči un dažas Ugāles viensētas – t.s. *Dēļkalnciems*). 1945. gadā Ventspils aprīnķa DDP izpildu komitejas sēdē lēma par ciemu saraksta apstiprināšanu. Sākumā nolemts, ka Ugāles pagastā tiek veidoti Pakalnu (Ugāles) un Zlēkstendes ciemi (ciemu padomes). Tad par Zlēkstendes ciemu domas dalījušās. Bija divi priekšlikumi – Bebri un Vecbirznieki. Vecbirznieku ciema centrs bija Šarlotes ar ciema padomi *Ciruļos* un pamatskolu *Muižgalos*.

Drīz vien 50. gados lielākā daļa Vecbirznieku ciema tiek pievienotas Usmas pagastam un kļūst par tā tālu nomali. Sodita vai izsūtīta esot trešā daļa no ciema 150 iedzīvotājiem – raksta M. Gaile. Bet vairāki legionāri nonākuši Rietumos. Pazīstamākais zlēkstendnieks mūsu valstī ir **Pēteris Simsons** – Saeimas deputāts. Latvijas politiski represēto apvienības priekšsēdētāja vietnieks. Bijis Latvijas vēstnieks Ukrainā no 1996.gada. Atbalsta grāmatu izdošanu.

Zlēkstendes stāsti

Kārlis Gailis (1902.–1978.) K. Gailis Latvijas laikā darbojies Ugāles pagasta valdē, bet vācu laikā atvietojis pagasta vecāko Sprogi. – Dzimis *Vecbirzniekos*, kur dzimis arī viņa tēvs Fricis un vectēvs Ansis un vēl senāki dzimtas pārstāvji. Zudumā gan gājusi Bībele, kuru 1812. gadā Ugāles mācītājs dāvinājis *Vecbirznieku Mārtiņam*. Attālāks radinieks esot Ugāles kalējs Gailis. Beidzis Ventspils ģimnāziju. 1925. gadā Gailis iesācis studijas LU Teoloģijas fakultātē. Pateicoties *Vārpui* saimnieka darbam, **Zlēkstendes vārds neizgaisīs** no vēlāko paaudžu atmiņas, jo viņš ir savācīs bagātīgas ziņas par savu ciema katru māju un tautas dziesmas, kuras pierakstījis no savas auklītes Katrīnas Pūliņas un nosūtījis uz Rīgu. Interese par vēsturi viņam radusies jau ģimnāzista gados. Pēc atgriešanās no Sibīrijas K. Gailis pa vakariem arvien rakstījis un kārtojis iegūtās ziņas. Par Zlēkstendi, par Valšķu muižu, par Usmas ezermalu un *Muižarājiem*, par Sibīrijā piedzīvoto... Viņš bijis apveltīts ar labu atmiņu. Pētījis lībiešu valodu, lai labāk izprastu vietvārdū nozīmi.

Bet savas grāmatas *Trīs ceļojumi pa plašo dzimteni* ievadā K. Gailis it kā jautri raksta par to, kā tīcīs lielajā tūristu barā tālākam ceļojumam un pēc tam – vēl tālākam.

Nebiju nodomājis tik tālu ceļot, nedz arī sagatavojies tādam ceļojumam, bet liktenis, bet liktenis man bija tik labvēlīgs, ka nespēju atteikties, un tā iesākās mans ceļojums pa plašo dzimteni. (...) Ceļot nodomājuši bija gandrīz visi spēcīgākie vīrieši, kuri tobrīd atradās Kurzemes katlā. (...) – K. Gailis ir ēdis Daugavas zupu. Baltijas kara apgabala tribunāls viņam piešķir 25 gadus un viņš ceļo uz Sibīriju Stolipina vagonā uz Novosibirska cieņumu. Pēc tam Gailis nonāk Taišetas un vēl citās soda nomētnēs. 1947. gadā Gailis tiek mājās. Bet 1949. gadā izved visu ģimeni un atmiņu autors saka – Es biju priecīgi pārsteigts, ka mani nav aizmiršuši un ka es varēšu atkal ceļot. Un lieliski! Šoreiz varēšu jemt līdzi visu savu ģimeni un tie tad arī dabūs

redzēt plašo dzimteni.

– No izsūtījuma vietas viņš 1951. gadā atkal nonāk cietumā. K. Gailis ir saskaitījis, ka pabijis 24 cietumos un soda nomētnēs. Tomēr pēc Staļina nāves viņš izdzīts no šīs *Paradīzes* un 1956. gadā atbrīvots.

Maija Gaile (1929.) ir dzimus Ventspili. Izsūtīšanas brīdi 1949. gadā viņa atradusies Bebru mežniecībā, kur strādājusi par rēķinvedi. Pēdējos gados M. Gaile izdod tēva darbus un jau pavismā drīz ieraudzīsim otro grāmatu. Tas būs stāsts par Zlēkstendes mājām, kā arī būs publicēts unikāls materiāls – tautas dziesmas Zlēkstendes izrunā.

Kārlis Gailis – Ciems pie upes. (daži fragmenti no publikācijas laikrakstā *Latvijas vēstnesis* 2001. gada 23. martā)

(..) Ciems bija ļaužu pilns, ja sāktu skaitīt, sanāktu pie divi simti, bērnus ieskaitot. Jaunārājos vien ar visiem bērniem kopā bija pāri divdesmitam. Vecmuldās bija četri zemes kalpi. Viņiem kuplas ģimenes. Kurpnieks Didžs ar saviem diviem dēliem un divām meitām apsaimniekoja vienu placi. Pats nodarbojās ar kurpnieka amatu, pūta klarneti un kā muzikants gāja kāzās spēlēt. (..) Pa mežu mežiem izkaisītas mazas un lielākas pļavas liecina par centīgiem posējiem līdumniekiem, dažreiz paturēdamas arī viņu vārdus. Tur ir Bērtlīcis, Valtiņa posums, Peļu posums, Ķīvposums. Peļu posums ir ļoti maza pļaviņa, bet Ķīvposums, laikam, apliecina kādu ķildu posēju starpā, jo mūsu ciemā nesaka vis ķilda, bet ķīvs, ķīviņš, ķīvēties. Un tā es varu pievest veselu ģeogrāfisko vietu nosaukumu sarakstu: Trīcenes, Goblīcis, Ķīkenes apakša, Puriņu koke, Kalicpļavas, Dižāžupes, Zirgauss, Mauceklis, Liepumežs, Vīgriezes, Udiņdanga, Dorupes valks, Krustlakši, Medrvalks, Lilaste, Palmežs, Palvene un puse vēl nav no visām pļavām mūsu ciemā, pie tam, es jau visus nosaukumus neatminu. Dažas no viņām ir ļoti maziņas – kā Zirgauss, jo nosaukums to apliecina. Dažas ir paturējušas nosaukumus, par kuriem ciema iedzīvotāji paši nezin, ko tie nozīmē. Tā Kalicpļavas un Palvene, jo mūsu ciemā nelieto vārdu *pali* un tādus *palus* nekur nepiemin, zināja tikai sacīt *plūdi*, bet Palmežs un Palvene bija paturējuši savu seno nosaukumu. Jaunārāju Palvene pārplūda kā liels ezers, tikko upes līmenis cēlās.

Dorupes valks arī nes senu nosaukumu, ko reti kāds zināja iztulkot, bet tam ir sakars ar dravu un bitēm un, ka doras ir izdobi koki, kuros bites mājo. Šīnīs Dorupes mežos manam vectēvam un viņa sentēviem ir bijušas dravu priedes un mazais strautiņš, kurš ietek Stendes upē, nosaukts par Dorupi. Tādas dravu priedes atradās diezgan tālu no mājām – līdz Dorupei no mūsmājām ir savi četri kilometri. (..) Es šo ģeogrāfiju neesmu pamatīgi izmācījies. Vislabāki viņu zināja vecais Alīju saimnieks, arī ekonomisko šo lietu ģeogrāfiju viņš pārzināja, izšķirdams, kurā ir aitu siens ar kazlapu un atkal zirgiem, jo tur esot klāt zalkšu koses un govis tādu neēdot. (..)

Zlēkstendes pētnieks Kārlis Gailis ap 1940. g.